

**SLOVENSKÉ
ODBORNÉ
NÁZVOSLOVIE**

ČÍSLO II. 1972

1972

O B S A H

Klasifikácia pojmov ako predpoklad správnosti termínov	33
Z terminológie technickej mechaniky. Stavebná mechanika	35
Z terminológie veterinárskej anatómie	41
Nomenklatúra československej kveteny III	45
Z rusko-slovenskej hutnickej terminológie. <i>Inž. M. Lörinc</i>	51

DISKUSIA

Poznámky k terminológii obrábania kovov. <i>RA</i>	55
--	----

ZPRÁVY

<i>V. Dujčiková</i> : Inž. dr. Viliam Fíguš, Maltoviny	59
<i>J. Horecký</i> : Ludový motorista	62
<i>E. Schnek</i> : Terminológia galenickej farmácie	63

SLOVENSKÉ ODBORNÉ NÁZVOSLOVIE

ROČNÍK II — 1954 — ČÍSLO 2

Vydáva

Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied
v Bratislave

Hlavný redaktor dr. Ján Horecký

Redakčná rada: dr. Ferdinand Buffa (výkonný redaktor),
Viera Dujčíková

Redakcia a administrácia: Bratislava, Klemensova 27

Vytlačili Knížné závody, nár. podnik, Bratislava

Ročné predplatné Kčs 20.— Jednotlivé číslo Kčs 2.—

Výmer PIO čís. 12.067/52-IV/2

KLASIFIKÁCIA POJMOV AKO PREDPOKLAD SPRÁVNOSTI TERMÍNŮV

V sovietskej terminologickej práci, ako vidieť zo všetkých štúdií o problematike terminológie, kladie sa osobitný dôraz na tú etapu spracúvania terminológie, v ktorej sa ako prvý predpoklad triedia jednotlivé pojmy daného odboru.

Úlohu termínův nemožno obmedziť iba na pomenovacie úlohu. Vedecká terminológia má byť nielen púhym súhrnom slov, ale má tvoriť určitý systém pomenovaní, ktoré sú navzájom určitým spôsobom späté. Z tejto požiadavky vyplýva, že nie je správne skúmať a hodnotiť ktorýkoľvek termín izolovane. Správnosť alebo nesprávnosť termínu možno zistiť, len ak ho skúmame ako člena určitého systému.

Nepresnosť termínu veľmi často nevyplýva z nemožnosti vybrať vhodné slovo, ale z toho, že nedostatočne vyjadruje objektívne zopätie medzi určitými vecami, pochodmi alebo vlastnosťami. Nevyhnutné a dostačujúce znaky pojmu, ktoré sa majú vyjadriť bezprostredne prvkami termínu, vyplývajú z jeho definície, ktorá zase musí byť zostavená tak, aby vyhovovala zistenej klasifikačnej schéme.

Vidieť teda, že pre úspešnú terminologickú prácu je úplne nevyhnutná vedecky podložená klasifikácia pojmov, v ktorej sa súčasne so všeobecným pojmom má uvádzať jeho rozdelenie na druhy, skupiny atď. Pojmy majú tvoriť ústrojný a prehľadný systém, v ktorom každý člen (teda i každý termín) má presne určené miesto. Bez klasifikácie nie je možný vedecky podložený terminologický systém, nemožno odhaliť základné nedostatky terminológie.

Klasifikácia však musí zodpovedať určitým praktickým požiadavkám terminológie a byť na výške súčasnej vedy. Ďalej musí klasifikácia vyplývať zo skúmania samých klasifikovaných vecí (javov atď.) a musí byť určovaná skutočnou zhodou a prirodzenými vzťahmi, ktoré sú medzi týmito vecami. Napokon pri zostavovaní klasifikácie treba brať do úvahy nie iba jestvujúce alebo známe veci, ale i také, ktoré sa môžu vyskytnúť v budúcnosti. Každá klasifikácia musí byť progresívna, pretože hromadením a zovšeobecňovaním nových faktov, objavením nových

technických objektov sa naše doterajšie predstavy menia; to sa môže prejavíť na vzťahoch medzi pojmami, môže vyvolať ich splynutie v klasifikačnej schéme. Niekedy sa tým môže narušiť základný znak, ktorý bol položený za základ predošlej klasifikácie.

Najlepším príkladom správnej vedeckej klasifikácie je periodická sústava prvkov D. I. Mendelejeva. Táto sústava, založená na určitej zákonitosti (vzťah atómovej váhy prvkov a ich chemických vlastností), dokonca prispela k nájdeniu nových, predtým neznámych prvkov.

Na základe klasifikácie elektrónok možno ukázať, ako nesúlad termínu s pojmom vyplýva z nedostatku takej klasifikácie pojmov, ktorá by odrážala objektívne vzťahy medzi vecami a ich vlastnosťami, javmi a parametrami týchto javov a pod.

V štandarde ruskej rádiotechnickej terminológie z r. 1941 sa ustáľujú názvy pre päť druhov elektrónok: *dióda, trióda, dvojsieťová lamp, tienidlová lamp a pentóda* (názvy sú doslovné preložené z ruštiny, aby sa zachovala súvislosť výkladu v ďalšom texte).

Tieto pojmy sú definované tak, že dióda je elektrónová lamp s dvoma elektródami (katódou a anódou), trióda s tromi elektródami (katódou, riadiacou mriežkou a anódou); dvojsieťová lamp je štvorelektrodová lamp s katódou, katódovou sieťkou, riadiacou mriežkou a anódou; tienidlová lamp má katódu, riadiacu mriežku, tienennú mriežku a anódu; pentóda je pätelektrodová lamp s tromi sieťkami (riadiacou, tienennou a ochrannou).

Pri pozorovaní týchto definícií a termínov je predovšetkým nápadná nedôslednosť v terminológii. Napr. tienidlová lamp má tak isto dve mriežky ako dvojsieťová lamp, ale jednako sa tento názov dáva iba jednému druhu štvorelektrodových lám. Pri podrobnejšom skúmaní sa však ukáže, že napr. pre pojmy *dióda, trióda a tienidlová lamp* sa vzali nerovnorodé znaky: počet elektród pre prvé dve, tienenie pre tretiu.

Tu možno ľahko dosiahnuť jednotnosť dokonca dvoma spôsobmi. Podľa počtu elektród možno utvoriť názvy *dióda, trióda, pentóda*, podľa charakteru elektród zase možno utvoriť názvy *lamp bez sieťky* (bezsieťková lamp), *lamp s riadiacou sieťkou* (riadiaca lamp) a *lamp s tienennou sieťkou* (tienenná lamp).

Okrem toho je možná ešte aj taká klasifikačná schéma, v ktorej by sa odlišovali lampy s dvoma elektródami od tých, v ktorých sú okrem elektród ešte aj sieťky.

Názorným príkladom na klasifikáciu je napr. aj klasifikácia elektrických meracích prístrojov. Ich hlavným znakom je, že sa nimi porovnáva meraná veličina s meracou jednotkou. Podľa toho možno elektrické meracie prístroje deliť na prístroje priameho merania a prístroje porovnávacie.

Priame meracie prístroje možno zase deliť na elektromechanické, elektrotermické, elektrochemické a elektrónové. Do skupiny elektromechanických patria magnetoelektrické, elektrodynamicke, elektromagnetové, indukčné a elektrostatické, kým v ostatných skupinách je len po jednom druhu. V ďalšom sa každá skupina člení podľa druhu prúdu: na striedavý prúd, na jednosmerný prúd a na striedavý i jednosmerný prúd. Podobne sa triedia aj ostatné meracie prístroje.

Z týchto dvoch príkladov, ktoré sme vybrali z väčšieho počtu (napr. technická klasifikácia kovov, klasifikácia piestových spaľovacích motorov, zváranie kovov, kalibrov a pod.), vidieť, ako dôležitá je mať ujasnené a podľa jednotného kritéria utriedené všetky pojmy, pre ktoré sa hľadajú názvy.

Vieme, že v mnohých vedných disciplínach ešte nie je vypracovaný uspokojivý systém pojmov. To je však veľmi často základnou príčinou nepresnej a neustálenej terminológie. Preto ak sa má terminológia spresniť, treba sa nevyhnutne venovať predovšetkým vypracovaniu klasifikácie pojmov.

Podľa stati Klasifikácia z príručky Rukovodstvo po rozrabotke i uporiadočenieniu naučno-techničeskoj terminologii.

Z TERMINOLÓGIE TECHNICKEJ MECHANIKY

Stavebná mechanika

centrálna os prierezu

každá priamka ležiaca v rovine prierezu a prechádzajúca jeho ťažiskom

deformácia (nespr. pretvorenie)

zmena tvaru alebo rozmerov telesa bezo zmeny jeho hmoty

deformovanie

proces, ktorého výsledkom je deformácia

deviačný moment prierezu

limita súčtu súčinov všetkých plošných elementov prierezu a ich vzdialeností od dvoch osí ležiacich v rovine prierezu [J_x y a d F, kde x a y sú vzdialenosti plošného elementu d F od daných osí]

dokonalé votknutie

uloženie telesa, ktoré nepripúšťa nijaké premiestenie (ani pooto-
čenie ani posunutie)

doska

druh škrapiny, pri ktorej strednicová plocha je rovina

hlavná rovina prúta

rovina prechádzajúca osou priameho prúta a jednou hlavnou osou
prierezu

hlavné napätia

normálne napätia pôsobiace na takú plošku, v ktorej tangenciál-
ne napätia sú nulové

hlavné osi

združené osi vzájomne kolmé

kib

zariadenie, ktoré spája dva alebo viac konštrukčných elementov
tak, že majú možnosť vzájomného otáčania okolo osi stáleho smeru,
ale nemôžu sa od seba oddeliť

kibová podpora

realizácia pevnej podpory

konzolový nosník = konzola

nosník, ktorý je na jednom konci votknutý, na druhom voľný

krútiaci moment

moment síl, ktoré v danom, na os kolmom reze nahrádzajú vplyv
rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť, a to mo-
ment k osi krútenia

moment zotrvačnosti prierezu

limita súčtu súčinov všetkých plošných elementov prierezu a štvor-
cov vzdialeností týchto elementov od danej osi ležiacej v rovine
prierezu ($J^2 \text{ d } F$, kde je z je vzdialenosť plošného elementu dF od
danej osi)

momentová plocha

plocha momentového obrazca

momentový obrazec

obrazec znázorňujúci v každom priereze prúta veľkosť ohybového
momentu spôsobeného daným zaťažením

napätie

sila pôsobiaca na plošnú jednotku

napätosť telesa

súhrn napätosti vo všetkých bodoch telesa

napätosť v danom bode telesa

stav telesa v okolí daného bodu, ktorý je určený súhrnom vše-
tých napätí pôsobiacich na všetky elementárne plošky prechádza-
júce daným bodom

náuka o pružnosti a pevnosti

oddiel mechaniky, ktorý skúma vnútorné sily (napätia) v jed-
notlivých prvkoch konštrukcie a ustaluje, či napätia spôsobené
vonkajšími silami ostávajú pod dovolenou medzou alebo nie. Na
rozdiel od teórie pružnosti zavádza pre technickú prax postaču-
júce zjednodušujúce predpoklady

normálna sila

sila pôsobiaca v normále uvažovaného plošného útvaru v jeho
danom bode

normálne napätie

zložka napätia pôsobiaca kolmo na uvažovaný plošný element

nosná stena

doska, kde sily pôsobia len v strednicovej rovine dosky

nosník

pevné teleso na jednom alebo na niekoľkých miestach podporeté
(zavesené, votknuté), namáhané hlavne ohybom

nosník s previsnutým koncom

nosník uložený na podporách tak, že na jednom alebo oboch
koncoch prečnieva cez podporu

občasná zaťaženie (nespr. náhodilé zaťaženie)

zaťaženie, ktoré sa pri výpočte danej konštrukcie niekedy uva-
žuje, niekedy nie (použiteľné zaťaženie, vietor, sneh)

objemové sily

vonkajšie sily, ktoré pôsobia v celom objeme telesa. Ich intenzitu
vyjadrujeme medznou hodnotou podielu zo sily pôsobiacej na ele-
ment objemu a z tohto elementu objemu

obrazec krútiacich momentov

obrazec znázorňujúci v každom priereze prúta veľkosť krútiaceho
momentu spôsobeného daným zaťažením

obrazec osových síl

obrazec znázorňujúci v každom priereze prúta veľkosť osovej
sily spôsobenej daným zaťažením

obrazec priečných síl

obrazec znázorňujúci v každom priereze prúta veľkosť priečnej
sily spôsobenej daným zaťažením

ohybový moment

moment síl, ktoré v danom, na os kolmom reze nahrádzajú vplyv
rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť, a to
moment k centrálnej osi prierezu

os krútenia

geometrické miesto stredov krútenia (stredov šmyku) prierezov

osová sila (nespr. normálna sila)

zložka výslednice síl nahrádzajúcej v danom, na os kolmom reze

vplyv rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť, pričom zložka pôsobí v smere normály rezu

pevná podpora (v stavebníctve)

uloženie, ktoré pripúšťa oľáčanie, ale nepripúšťa posunutie

pevnosť

schopnosť materiálu odolávať napätiam

plastickosť = plasticita

schopnosť hmoty v určitých podmienkach a medziach nepružne sa deformovať

podpora

zariadenie, ktoré spojuje konštrukciu s jej základom

podporová reakcia

výslednica síl nahradzujúcich pôsobenie podpory na zaťažené teleso

podporová sila (nesprávne podporový tlak)

výslednica síl, ktorými zaťažené teleso pôsobí na svoje podpory

podperový bod

zidealizovaná podpora, ktorá pri statickom riešení nosníka nahradzuje plochu, o ktorú sa nosník opiera

podporový moment

výsledný moment síl nahradzujúcich pôsobenie podpory na zaťažené teleso

pohyblivé zaťaženie

zaťaženie, ktoré môže zaujať rozličnú polohu na danej konštrukcii, jeho veľkosť sa obyčajne nemení

polárny moment zotrvačnosti prierezu

limita súčtu súčinov všetkých plošných elementov prierezu a štvorcov vzdialeností týchto elementov od daného bodu ležiaceho v rovine prierezu ($J r^2$ a F , kde r je vzdialenosť plošného elementu dF od daného bodu)

pomerne zaťaženie

medzná hodnota podielu z veľkosti spojitého zaťaženia a z plochy, resp. dĺžky, keď plocha, resp. dĺžka smeruje k nule

polomer zotrvačnosti prierezu

vzdialenosť, ktorej štvorec rovná sa podielu z momentu zotrvačnosti a plochy prierezu ($i^2 = \frac{J}{F}$)

posuvná podpora (v rovinnej sústave)

uloženie, pri ktorom sa koniec nosníka môže pootočiť a posunúť po priamke alebo krivke (reakcia na smer normálny k čiare posunovania)

povrchové sily

vonkajšie sily, ktoré sa rozprestierajú po povrchu telesa. Obyčajne sa volajú zaťažénim

prementivé zaťaženie

zaťaženie, ktoré má stálu polohu, ale meniacu sa intenzitu (nárazy vetra, strojov atď.)

priamková napätosť

stav napätí, pri ktorom v okolí bodu telesa jestvuje len jedno hlavné napätie

priečna sila (nespr. posuvajúca sila)

zložka výslednice síl nahradzujúcej v danom, na os kolmom reze vplyv rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť, pričom zložka pôsobí v smere normály na os prúta

priestorová napätosť

stav napätí, pri ktorom v okolí bodu telesa jestvujú všetky tri hlavné napätia

prút

teleso tvorené pohybom plochy (konštantnej alebo premenlivej), pri ktorom ťažisko plochy opisuje čiaru (os prúta) priamu (priamy prút) alebo zakrivenú (krivý prút) a plocha ostáva kolmá na os, pričom dĺžka osi prúta je podstatne väčšia ako ktorýkoľvek dĺžkový rozmer tvoriacej plochy

pružné votknutie

uloženie telesa, ktoré vo votknutí pripúšťa určité pootočenie úmerne momentu v mieste votknutia

pružnosť

vlastnosť telies pevného skupenstva meniť tvar a objem vplyvom napätí a schopnosť zaujať pôvodný stav po pomnutí tohto vplyvu

rezové sily

zložky výslednice síl, ktoré nahradzujú v danom, na os kolmom reze vplyv rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť. Spoločné pomenovanie osovej sily, priečnej sily, ohybového momentu a krútiaceho momentu.

rovinná napätosť

stav napätí, pri ktorom v okolí bodu telesa jestvujú len dve hlavné napätia

rovnomerne zaťaženie

spojité zaťaženie, pri ktorom pomerne zaťaženie je konštantné

spojité zaťaženie

zaťaženie, ktoré sa rozprestiera po danej ploche alebo čiare

spojitý nosník

staticky neurčitý nosník, ktorý má spravidla viac než dve podpory

vplyv rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť, pričom zložka pôsobí v smere normály rezu

pevná podpora (v stavebníctve)

uloženie, ktoré pripúšťa otáčanie, ale nepripúšťa posunutie

pevnosť

schopnosť materiálu odolávať napätiam

plastickosť = **plastická**

schopnosť hmoty v určitých podmienkach a medziach nepružne sa deformovať

podpora

zariadenie, ktoré spojuje konštrukciu s jej základom

podporová reakcia

výslednica síl nahradzujúcich pôsobenie podpory na zaťažené teleso

podporová sila (nesprávne podporový tlak)

výslednica síl, ktorými zaťažené teleso pôsobí na svoje podpory

podporový hod

zidealizovaná podpora, ktorá pri statickom riešení nosníka nahradzuje plochu, o ktorú sa nosník opiera

podporový moment

výsledný moment síl nahradzujúcich pôsobenie podpory na zaťažené teleso

pohyblivé zaťaženie

zaťaženie, ktoré môže zaujať rozličnú polohu na danej konštrukcii; jeho veľkosť sa obyčajne nemení

polárny moment zotrvačnosti prierezu

limita súčtu súčtov všetkých plošných elementov prierezu a štvorcov vzdialeností týchto elementov od daného bodu ležiaceho v rovine prierezu ($J = \sum r^2 dF$, kde r je vzdialenosť plošného elementu dF od daného bodu)

pomerne zaťaženie

medzná hodnota podielu z veľkosti spojitého zaťaženia a z plochy, resp. dĺžky, keď plocha, resp. dĺžka smeruje k nule

polomer zotrvačnosti prierezu

vzdialenosť, ktorej štvorec rovná sa podielu z momentu zotrvačnosti a plochy prierezu ($i^2 = \frac{J}{F}$)

posuvná podpora (v rovinnnej sústave)

uloženie, pri ktorom sa koniec nosníka môže pootočiť a posunúť po priamke alebo krivke (reakcia na smer normálny k čiare posunovania)

povrchové sily

vonkajšie sily, ktoré sa rozprestierajú po povrchu telesa. Obyčajne sa volajú zaťaženie

premenlivé zaťaženie

zaťaženie, ktoré má stálu polohu, ale meniacu sa intenzitu (nárazy vetra, strojov atď.)

priamková napätosť

stav napätí, pri ktorom v okolí bodu telesa jestvuje len jedno hlavné napätie

priečna sila (nespr. posúvajúca sila)

zložka výslednice síl nahradzujúcej v danom, na os kolmom reze vplyv rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť, pričom zložka pôsobí v smere normály na os prúta

priestorová napätosť

stav napätí, pri ktorom v okolí bodu telesa jestvujú všetky tri hlavné napätia

prút

teleso tvorené pohybom plochy (konštantnej alebo premenlivej), pri ktorom ťažisko plochy opisuje čiaru (os prúta) priamu (priamy prút) alebo zakrivenú (krivý prút) a plocha ostáva kolmá na os, pričom dĺžka osi prúta je podstatne väčšia ako ktorýkoľvek dĺžkový rozmer tvoriacej plochy

pružné votknutie

uloženie telesa, ktoré vo votknutí pripúšťa určité pootočením úmerné momentu v mieste votknutia

pružnosť

vlastnosť telies pevného skupenstva meniť tvar a objem vplyvom napätí a schopnosť zaujať pôvodný stav po pomnutí tohto vplyvu

rezové sily

zložky výslednice síl, ktoré nahradzujú v danom, na os kolmom reze vplyv rezom odňatej časti prúta na uvažovanú ponechanú časť. Spoločné pomenovanie osovej sily, priečnej sily, ohybového momentu a krútiaceho momentu.

rovinná napätosť

stav napätí, pri ktorom v okolí bodu telesa jestvujú len dve hlavné napätia

rovnomerne zaťaženie

spojité zaťaženie, pri ktorom pomerne zaťaženie je konštantné

spojité zaťaženie

zaťaženie, ktoré sa rozprestiera po danej ploche alebo čiare

spojitý nosník

staticky neurčitý nosník, ktorý má spravidla viac než dve podpory

stále zaťaženie

zaťaženie, o ktorom pri výpočte danej konštrukcie predpokladáme, že trvalo pôsobí (nemění sa s časom)

staticky neurčitá konštrukcia (sústava)

konštrukcia, pri ktorej reakcia a rezové sily nemôžeme určiť zo statických podmienok, ale potrebujeme osobitné, tzv. deformačné podmienky

staticky určitá konštrukcia (sústava)

konštrukcia, pri ktorej podporové reakcie a rezové sily môžeme v každom priereze určiť pomocou statických rovnováhových podmienok

statický moment prierezu

limita súčtu statických momentov všetkých plošných elementov prierezu k danej osi ležiacej v rovine prierezu, pričom statickým momentom plošného elementu rozumieme súčin plošky a jej kolmej vzdialenosti od osi (f z d F , kde d F je plošný element a z je jeho kolmá vzdialenosť od osi)

stavebná konštrukcia

útvár zložený z konštrukčných elementov spojených v pevný stavebný celok tak, aby boli splnené podmienky vonkajších a vnútorných síl

stavebná mechanika

náuka, ktorá sa zaoberá aplikovaním metód všeobecnej mechaniky na konkrétne stavebné konštrukcie

sústreďené bremeno (nespr. osamelé bremeno)

zaťaženie, ktoré v podobe sily pôsobí v jednom bode

škrapina

teleso tvorené pohybom úsečky (konštantnej alebo premenlivej dĺžky) tým spôsobom, že stred úsečky tvorí plochu (strednicovú plochu škrapiny) a úsečka ostáva stále kolmá na strednicovú plochu

tangenciálna sila

sila pôsobiaca v dotyčkovej rovine k uvažovanému plošnému útvaru v danom bode

tangenciálne napätie

zložka napätia pôsobiaca v rovine uvažovaného plošného elementu

teória pružnosti (nespr. matematická teória pružnosti)

oddiel mechaniky, ktorý skúma účinok fyzikálnych vplyvov na pružné telesá, určuje pri tom vzniknuté napätia a deformácie a hľadá vzťahy medzi deformáciami a napätiami. Snaží sa o presné vyriešenie úloh

tvorove určitá konštrukcia (sústava)

konštrukcia, ktorej tvar sa nemôže zmeniť bez zmeny (deformácie) jej elementov

vnútorné sily

sily, ktorými na seba pôsobia jednotlivé časti tej istej hmotnej sústavy

vonkajšie sily

sily, ktoré pôsobia na hmotnú sústavu a ktorých zdroj je mimo uvažovanej sústavy. Sú to zaťaženia (prvotné vonkajšie sily) a podporové reakcie (druhotné vonkajšie sily)

vplyvová čiara

čiara, ktorej poradnice ukazujú, ako sa mení nejaká statická veličina, keď sa po konštrukcii pohybuje jednotkové bremeno

zdrúžené (konjugované) osi

dvojica centrálnych osí, ku ktorým je deviačný moment prierezu nulový

Komisia pre strojnícku terminológiu

Z TERMINOLÓGIE VETERINÁRSKEJ ANATÓMIE

akropédium = acropodium

Koncová prstová časť končatiny (v porovnávacej anatómii)

autopédium

koncový článok prsta

bunodontné zuby

zuby, ktoré majú na skusnej ploche kónické hrbolčeky (napr. stoličky ošípanej)

centrálna kónonová slučka = ansa centralis

slučka uprostred kónonového labyrintu prežúvavcov

distálna kónonová slučka = ansa distalis

slučka vytvorená po východe kónonu z kónonového labyrintu prežúvavcov

chodidlový okraj = margo solaris

1. styčná hrana chodidlovej a stenovej plochy kopyta, paznechtu alebo paprčky,
2. styčná hrana chodidlovej a stenovej plochy kopytnej, paznechtovej alebo paprčkovej kosti

ektoturbinál = ektoturbinale

menšie škrapinky čuchovej kosti, ktoré odstupujú na postrannej platničke čuchovej kosti a končia sa pri koreni endoturbinálov

endoturbinál = endoturbinale

väčšie škrapinky čuchovej kosti, ktoré od postrannej platničky dosahujú temer až k nosovej priehradke, sú potiahnuté čuchovou sliznicou a vytvárajú tzv. čuchové valy

háčikovitý výbežok = *processus uncinatus*

výbežok na kaudálnom okraji niektorých rebier vtákov

heterodentný chrup

chrup vyšších stavovcov so zubmi funkčne i tvarovo diferencovanými

holeň

dorzálna časť predkolenia

karina = *carina sterni*

hrebeň na hrudnej kosti vtákov — letcov, slúžiaci za odstup prsnej lietajúcej svaloviny. Podľa kariny je pomenovaná veľká skupina vtákov — *Carinatae*

kohútik = *regio interscapularis, r. cucullaris*

krajina medzi lopatkovými chrupkami, nad druhým až piatym hrudným ťíňom. U hospodárskych zvierat najvyššie položená časť chrupu

klý

mohutne vyvinuté špičiaky, ktoré vyčnievajú z ústnej dutiny

kólonový labyrint = *ansa spiralis*

časť vzostupného tračníka prežúvavcov a ošípanej, ktorá vytvára u prežúvavcov plošnú, u ošípanej priestorovú špirálu

konodentný chrup

chrup nižších stavovcov so zubmi rovnakého kónického tvaru

kopytná kosť = *tertií článok prstu* = *phalanx tertia*

treťí článok kostry prsta u koňa

lakťová kosť = *ulna*

dlhá rúrovitá kosť, jedna z kostí predlaktia, u cicavcov slabšia, u vtákov silnejšia

ľavá dorzálna kólonová sloha (u koňa) = *colon dorsale sinistrum*

ľavá ventrálna kólonová sloha (u koňa) = *colon ventrale sinistrum*

mezižiročný val = *protuberantia intercornualis*

vyvýšenina medzi rohmi hovädzieho dobytku na hranici medzi čelovou a temennou kosťou. Utváranie vyvýšeniny je typické pre určité plemená

most knihy = *fundus omasi*

ventrálna bezlistá časť knihy

nažina = *apterium*

polia na koži vtákov, na ktorých vyrastá iba prachové perie

neúplné rebra = *costae incompletae*

rebra vtákov pozostávajúce iba z vertebrálneho úseku

paprčka

1. modifikovaná koža produkujúca silné rohové puzdro na konci hlavných prstov ošípanej,

2. v širšom zmysle celá distálna časť prstov ošípanej

paprčková kosť = *phalanx tertia*

treťí článok kostry vedľajších prstov (paprčiek) u ošípanej

paprstík

paprčka na vedľajších prstoch ošípanej

paprstíková kosť

treťí článok kostry vedľajších prstov (paprstíkov) u ošípanej

paznecht

1. modifikovaná koža produkujúca silné rohové puzdro na distálnom konci hlavných prstov u prežúvavcov,

2. v širšom zmysle celá distálna časť prstov prežúvavcov

paznechtík

paznecht na vedľajších rudimentárnych prstoch prežúvavcov

paznechtíková kosť

rudimentárna kosťka vo vedľajšom prste prežúvavcov

paznechtová kosť = *tertií článok prstu* = *phalanx tertia*

treťí článok kostry hlavných prstov (paznechtov) u prežúvavcov

pažerákový žlab = *sulcus cesophagicus*

žlab v stene čepca, predstavujúci vlastné pokračovanie pažeráka a umožňujúci najmä u mladých zvierat, aby tekutá potrava išla priamo do slezu

predkolenná riasa = *plica pregenualis*

kožná duplikatúra idúca od kolena k brušnej spodine

predkolenné kosti = *ossa cruris*

kosť holenná a lýtková

predpätie = *tarsus*

časť panvovej končatiny, ktorej kostný podklad tvoria kosti predpätné

podpätie = *metatarsus*

časť panvovej končatiny, ktorej kostný podklad tvoria kosti podpätné

predpätné kosti = *ossa tarsi*

tri rady krátkych kostí uložených distálne od kostí predkolenných

príčlenková kosť = *os malleolare*

kosťka u prežúvavcov vývoje predstavujúca distálny koniec lýtkovej kosti

perné pásmo = *pteryla* = *pterylla*

pruhy a polia na koži vtákov, z ktorých vyrastajú krycie perá

ramenná kosť = *humerus*

dlhá rúrovitá kosť hrudnej končatiny, kĺbiaca sa s lopatkou

rohová stena = *paries ungulae*

kopytné rohové puzdro bez rohového chodidla a rohovej streiky

rohová strelka = *cuneus corneus* = *furca unguiae*
 klinovitý rohovinový útvar kopyta; súčiastka rohového puzdra

rohový výbežok čelovej kosti = *processus cornu*
 kostný výbežok na čelovej kosti, tvoriaci kostný podklad rohov (u datorohých)

slепý vačok žalúdka = *diverticulum ventriculi*
 vydutinka na veľkom zakrivení žalúdka ošípanej

slепý vak žalúdka = *saccus caecus ventriculi*
 vydutina kutánnej časti žalúdka u koňa

slez = *abomasus*
 vlastný žalúdok prežúvavcov

slzná fontanela = *fonticulus lacrimalis*
 fontanela na rozhraní nosovej, čelovej a slznej kosti u prežúvavcov; obyčajne je zachovaná aj u dospelých jedincov

spoločný plecovo-hlavový kmeň = *truncus brachiocephalicus communis*
 krátky tepnový kmeň, z ktorého vystupujú tepny pre hlavu a hrudnú končatinu (u koňa a prežúvavcov)

synsacrum = *synsacrum*
 kosť vtákov, ktorá vznikla zrastom bedrových, križových, kaudálnych, hrudných a kraniálnych chvostových stavcov

škraňa = *angulus mandibulae*
 ventrálny a sborálny okraj vetvy sánky

štvorboká kosť = *os quadratum*
 kosť, ktorá sprostredkuje spojenie sánky s lebkou vtákov

tvárový hrebeň = *crista facialis*
 kostná líšta na tvári niektorých zvierat

úplné rebra = *costae completae*
 rebra vtákov pozostávajúce z vertebrálneho a sternálneho úseku

vretenná kosť = *radius*
 dlhá rúrovitá kosť, jedna z kosti predlaktia, u cicavcov silnejšia, u vtákov slabšia

vzduchový vak = *diverticulum tubae* = *saccus aerophorus*
 vychlípenina Eustachovej trubice u jednokopytníkov, vyplnená vzduchom

zriasnený okraj = *margo plicatus*
 ostré rozhraničenie žľazovej a kutánnej sliznice žalúdka u koňa

žmurka = *palpebra tertia*
 tretie viečko zvierat

Komisio pre veterinársku terminológiu

NOMENKLATÚRA ČESKOSLOVENSKEJ KVETENY III.

Čeľad 26.: Capparidaceae — Kaparovité

Rod 88.: Cleomella — Kleomeľka
Cleomella mexicana — Kleomeľka mexická

Čeľad 27.: Brassicaceae — Kapustovité

Rod 89.: Brassica — Kapusta
Brassica oleracea — Kapusta obyčajná
 var. *acephala* — Kapusta obyčajná kučeravá
 var. *sabauda* — Kel
 var. *gemmifera* — Kapusta obyčajná pupencová
 var. *capitata* — Kapusta obyčajná hlávková
 var. *gongylodes* — Kaleráb
 var. *botrytis* — Karfiol

Brassica napus — Kapusta repka
 var. *arvensis* — Repka olejka
 var. *napobrassica* — Kvaka
 var. *chinensis* — Kapusta čínska

Brassica campestris — Kapusta poľná
 var.: *autumnalis* — Repica olejnatá
 var. *rapa* — Okružhlica

Brassica elongata — Kapusta predĺžená
 subsp. *eulongata* — Kapusta predĺžená pravá

Brassica juncea — Kapusta sitinovitá
Brassica nigra — Kapusta čierna

Rod 90.: Erucastrum — Red'kevník
Erucastrum gallicum — Red'kevník galský
Erucastrum nasturtifolium — Red'kevník potočnicolistý
Hirschfeldia incana — Hirschfeldka sivá

Rod 91.: Sinapis — Horčica
Sinapis arvensis — Horčica roľná
Sinapis alba — Horčica biela

Rod 92.: Diplotaxis — Dvojradvka
Diplotaxis muralis — Dvojradvka múrová
Diplotaxis tenuifolia — Dvojradvka tenkolistá

Rod 93.: Eruca — Eruka
Eruca sativa — Eruka siata

Rod 94.: Raphanus — Red'kev
Raphanus raphanistrum — Red'kev ohnica
Raphanus sativus — Red'kev siata

Rod 95.: Crambe — Katran
Crambe tataria — Katrán tatársky
Crambe maritima — Katrán prímorský

- Rod 96.: *Rapistrum* — Repča
Rapistrum perenne — Repča trváce
Rapistrum rugosum — Repča vršakavé
- Rod 97.: *Cakile* — Kakile
Cakile maritima — Kakile primorské
- Rod 98.: *Conringia* — Konringia
Conringia orientalis — Konringia východná
Conringia austriaca — Konringia rakúska
- Rod 99.: *Lepidium* — Režucha
Lepidium draba — Režucha vesnovka
Lepidium campestre — Režucha poľná
Lepidium heterophyllum — Režucha rôznolistá
Lepidium sativum — Režucha siata
Lepidium perfoliatum — Režucha prerastenolistá
Lepidium latifolium — Režucha širokolistá
Lepidium graminifolium — Režucha trávolistá
Lepidium virginicum — Režucha virgínska
Lepidium densiflorum — Režucha hustokvetá
Lepidium neglectum — Režucha nebadaná
Lepidium ruderales — Režucha zborenisková
- Rod 100.: *Coronopus* — Vrania nôžka
Coronopus procumbens — Vrania nôžka rozprestretá
Coronopus didymus — Vrania nôžka podvojná
- Rod 101.: *Isatis* — Farbovník
Isatis tinctoria — Farbovník obyčajný
Isatis praecox — Farbovník včasný
- Rod 102.: *Iberis* — Iberka
Iberis umbellata — Iberka okolkatá
Iberis amara — Iberka horká
Iberis pinnata — Iberka perovitá
- Rod 103.: *Biscutella* — Dvojštitok
Biscutella laevigata — Dvojštitok hladkoplodý
- Rod 104.: *Aethionema* — Sivonka
Aethionema saxatile — Sivonka skalná
I. subsp. *eusaxatile* — Sivonka skalná pravá
- Rod 105.: *Thlaspi* — Peniažtek
Thlaspi montanum — Peniažtek horský
Thlaspi avalanum — Peniažtek avalský
Thlaspi alpestre — Peniažtek alpský
I. subsp. *Gaudinianum* — Peniažtek alpský Gaudinov
Thlaspi arvense — Peniažtek roľný
Thlaspi perfoliatum — Peniažtek prerastenolistý

- Rod 106.: *Jonopsidium* — Pafialka
Jonopsidium acaule — Pafialka bezbyľová
- Rod 107.: *Teesdalia* — Teesdália
Teesdalia nudicaulis — Teesdália piesočná
- Rod 108.: *Capsella* — Pastierska kapsička
Capsella bursa-pastoris — Pastierska kapsička obyčajná
Capsella rubella — Pastierska kapsička červenastá
- Rod 109.: *Hutchinsia* — Žeruška
Hutchinsia alpina — Žeruška alpská
- Rod 110.: *Hornungia* — Žerušník skalný
- Rod 111.: *Cochlearia* — Lyžičník
Cochlearia officinalis — Lyžičník lekársky
I. subsp. *euofficinalis* — Lyžičník lekársky pravý
II. subsp. *tatrae* — Lyžičník lekársky tatranský
III. subsp. *polonica* — Lyžičník lekársky poľský
- Rod 112.: *Myagrum* — Myšojed
Myagrum perfoliatum — Myšojed prerastenolistý
- Rod 113.: *Euclidium* — Blahobyľ
Euclidium syriacum — Blahobyľ sýrsky
- Rod 114.: *Vogelia* — Repinka
Vogelia paniculata — Repinka strapcovitá
- Rod 115.: *Bunias* — Roripovník
Bunias orientalis — Roripovník východný
Bunias erucago — Roripovník gracolistý
- Rod 116.: *Lunaria* — Mesačnica
Lunaria rediviva — Mesačnica trváca
Lunaria annua — Mesačnica ročná
I. subsp. *euannua* — Mesačnica ročná pravá
- Rod 117.: *Alyssum* — Tarica
Alyssum saxatile — Tarica skalná
I. subsp. *Arduinii* — Tarica skalná Arduiniho
Alyssum montanum — Tarica horská
I. subsp. *eumontanum* — Tarica horská pravá
II. subsp. *Bryonii* — Tarica horská Brymova
III. subsp. *Gmelinii* — Tarica horská Gmelinova
Alyssum repens — Tarica plazivá
I. subsp. *Wierzbickii* — Tarica plazivá Wierzbického
Alyssum desertorum — Tarica stepná
Alyssum calycinum — Tarica kališná
Alyssum tortuosum — Tarica krivolaká
I. subsp. *arenicolum* — Tarica krivolaká piesočná
II. subsp. *heterophyllum* — Tarica krivolaká rôznolistá

Rod 118.: *Berteroa* — Šedivka
Berteroa incana — Šedivka sivá

Rod 119.: *Petrocallis* — Skalokráska
Petrocallis pyrenaica — Skalokráska pyrenejská

Rod 120.: *Kernera* — Vápnička
Kernera saxatilis — Vápnička skalná

Rod 121.: *Draba* — Chudóbka
Draba aizoides — Chudóbka vzdýzelená
Draba aizoon — Chudóbka vzdýživá
Draba carinthiaca — Chudóbka korutanská
Draba dubia — Chudóbka chladomilná
Draba tomentosa — Chudóbka plsnatá
Draba fladnizensis — Chudóbka fladnická
Draba muralis — Chudóbka múrová
Draba nemorosa — Chudóbka hájna

Rod 122.: *Erophila* — Jarmila
Erophila verna — Jarmila jarná

Rod 123.: *Armoracia* — Chren
Armoracia rusticana — Chren dedinský

Rod 124.: *Dentaria* — Zubačka
Dentaria bulbifera — Zubačka cibufkonosná
Dentaria enneaphylla — Zubačka deväťlistá
Dentaria Paxiana — Zubačka Paxova
Dentaria glandulosa — Zubačka žľaznatá

Rod 125.: *Cardamine* — Žerušnica
Cardamine trifolia — Žerušnica trojlistá
Cardamine impatiens — Žerušnica nedoktívlivá
Cardamine hirsuta — Žerušnica chlpatá
Cardamine flexuosa — Žerušnica krivoloká
Cardamine Haussknechtiana — Žerušnica Haussknechtova
Cardamine parviflora — Žerušnica malokvetá
Cardamine pratensis — Žerušnica lúčna
Cardamine crassifolia — Žerušnica tučnolistá
Cardamine Hayneana — Žerušnica Hayneho
Cardamine dentata — Žerušnica zubatá
Cardamine Rohlena — Žerušnica Rohlenova
Cardamine amara — Žerušnica horká
Cardamine Keckii — Žerušnica Keckova
Cardamine Opizii — Žerušnica Opizova
Cardamine Zapalowiczii — Žerušnica Zapalowiczova
Cardamine resedifolia — Žerušnica rezedolistá

Rod 126.: *Barbarea* — Barborka
Barbarea vulgaris — Barborka obyčajná
 I. subsp. *euvulgaris* — Barborka obyčajná pravá
 II. subsp. *arcuata* — Barborka obyčajná oblúkovitá
Barbarea stricta — Barborka tuhá
Barbarea Schulzeana — Barborka Schulzeho

Rod 127.: *Cardaminopsis* — Žerušničník
Cardaminopsis hispida — Žerušničník srstnatý
Cardaminopsis arenosa — Žerušničník piesočný
Cardaminopsis neglecta — Žerušničník nebadaný
Cardaminopsis Halleri — Žerušničník Hallerov
 I. subsp. *eu-Halleri* — Žerušničník Hallerov pravý
 II. subsp. *ovirensis* — Žerušničník Hallerov obirský

Rod 128.: *Arabis* — Arábka
Arabis auriculata — Arábka uškátá
Arabis turrita — Arábka previsnutá
Arabis pauciflora — Arábka málokvetá
Arabis alpina — Arábka alpska
Arabis pieninica — Arábka pieninska
Arabis hirsuta — Arábka chlpatá
 I. subsp. *sessilifolia* — Arábka chlpatá prisadnutá
 II. subsp. *sagittata* — Arábka chlpatá šípovitá
 III. subsp. *planisiliqua* — Arábka chlpatá ploškoplodá
 IV. subsp. *Allionii* — Arábka chlpatá Allioného
Arabis Tatrae — Arábka tatranská
Arabis Jacquini — Arábka Jacquinova
Arabis procurrens — Arábka výbežková
Arabis corymbiflora — Arábka chocholikátá

Rod 129.: *Turritis* — Strmobyľ
Turritis glabra — Strmobyľ lysý

Rod 130.: *Nasturtium* — Potočnica
Nasturtium officinale — Potočnica lekárska

Rod 131.: *Rorippa* — Roripa
Rorippa austriaca — Roripa rakúska
Rorippa armoracioides — Roripa chrenovitá
Rorippa amphibia — Roripa oboživelná
Rorippa hungarica — Roripa uhorská
Rorippa terrestris — Roripa zemná
Rorippa silvestris — Roripa lesná
Rorippa pyrenaica — Roripa pyrenejská
Rorippa brachycarpa — Roripa krátkoplodá
Rorippa islandica — Roripa islandská

Rorippa barbaraoides — Roripa barborkovitá
 Rorippa Morisonii — Roripa Morisonova
 Rod 132.: Aubrieta — Tarička
 Aubrieta deltoidea — Tarička rovnobežníkovitá
 Rod 133.: Matthiola — Fiala
 Matthiola incana — Fiala sivá
 Rod 134.: Malcolmia — Malkolmička
 Malcolmia maritima — Malkolmička primorská
 Malcolmia chia — Malkolmička chioská
 Malcolmia africana — Malkolmička africká
 Rod 135.: Hesperis — Večernica
 Hesperis tristis — Večernica smutná
 Hesperis matronalis — Večernica voňavá
 Hesperis silvestris — Večernica lesná
 Hesperis nivea — Večernica snežná
 Hesperis sibirica — Večernica sibirská
 Rod 136.: Erysimum — Horčičník
 Erysimum erysimoides — Horčičník horčičníkovitý
 Erysimum Wittmannii — Horčičník Wittmannov
 Erysimum hieracifolium — Horčičník jastrabníkolistý
 Erysimum durum — Horčičník tvrdý
 Erysimum virgatum — Horčičník prútnatý
 Erysimum Wahlenbergii — Horčičník Wahlenbergov
 Erysimum pieninicum — Horčičník pieninský
 Erysimum cheiranthoides — Horčičník cheirantovitý
 Erysimum crepidifolium — Horčičník škardolistý
 Erysimum repandum — Horčičník rozložitý
 Erysimum Perofskianum — Horčičník Perofského
 Erysimum diffusum — Horčičník vetvistý
 Erysimum silvestre — Horčičník lesný
 Rod 137.: Syrenia — Syrénia
 Syrenia cana — Syrénia sivá
 Rod 138.: Cheiranthus — Cheirant
 Cheiranthus cheiri — Cheirant voňavý
 Rod 139.: Alliaria — Cesnačka
 Alliaria officinalis — Cesnačka lekárska
 Rod 140.: Sisymbrium — Huľavník
 Sisymbrium stricissimum — Huľavník tuhý
 Sisymbrium irio — Huľavník cudzí
 Sisymbrium Loeselii — Huľavník Loeselov
 Sisymbrium austriacum — Huľavník rakúsky
 Sisymbrium altissimum — Huľavník najvyšší
 Sisymbrium orientale — Huľavník východný

Rod 141.: Chamaepium — Huľavníkovec
 Chamaepium officinale — Huľavníkovec lekársky
 Rod 142.: Arabidopsis — Arábkovka
 Arabidopsis Thaliana — Arábkovka Thalova
 Rod 143.: Camelina — Laničnik
 Camelina microcarpa — Laničnik maloploďný
 Camelina sativa — Laničnik siaty
 Camelina alyssum — Laničnik taricolistý
 Rod 144.: Descurainia — Úhorník
 Descurainia ophioides — Úhorník liečivý
 Čeľaď 28.: Resedaceae — Rezedovité
 Rod 145.: Reseda — Rezeda
 Reseda alba — Rezeda biela
 Reseda lutea — Rezeda žltá
 Reseda phyteuma — Rezeda veľkokališná
 Reseda luteola — Rezeda farbiarska
 Reseda odorata — Rezeda voňavá

Komisia pre botanickú terminológiu

Z RUSKO-SLOVENSKEJ HUTNÍCKEJ TERMINOLÓGIE

авторезка	odpad pri rezaní autogénom
агломерат	spečené kúsky rudy
амбразура	ochranná sieť
блумы	odrezky z blokovne
вес садки	kapacita ľaviaceho priestoru
восстановимость	redukovateľnosť
выорание угледора	oduhličenie
ванна	nístej
вынос	prach, odpad
выплавка	tavenie, tavba
выпуск стали	odpich ocele, vypúšťanie
выход металла	výťažok kovu
гарниссаж	tvrdá žiaruvzdorná vrstva na p-
	de peči
глядьели	tmavé okuliare
горновой	tavič
грейферный кран	drapákový žeriav
грохоты	triediace stroje
дача	dávka, porcia
длительность плавки	dĺžka tavby, doba trvania tavby

добавка	prísada
доводка	dokončenie tavby a odpich
дозировать	dávkoval', obmedzovať
доменный цех	vysoká pec
дробление	drvenie, rozmeľňovanie
дуговой	oblúkovú
дугевого режим	dúchanie
емкость	obsah
железная стружка	železná triesky
желоб	žlab
забивка летки	urpanie výpustu (otvoru)
завалка шихтовых материалов	vsádzanie
завалочная машина	vsádzací stroj
загрузка	zavážka
загрузка шихтовых материалов	zavážanie
заделка	zapchanie
закрыл	zásobník
заливка чугуна	nalievanie surového železa do pe-
	ce
запечник	sedlo
заправка печи	bežná oprava pece
засып	zavážka
зонт	klobúk (pre odsávanie)
измельчение	drvenie, mletie
наложница	kokila
канал	komin
калибровка	kalibrovanie
камера плавления	taviaca komora
кварцит	kremenic
кипение	var (kúpeľa)
кипение и раскисление	skujňovanie
коксик	drobný koks
колебание	výkyv
колошник	sadzobňa
колошниковая пыль	odpad, výmet
колош	vsádzka
компаудметалл	sprečený kov
конус	zvon
копильник	predpecie
летка	výpust, otvor
лещадь	dno pece
лгтейная канава	lejacia jama
литейный пролет	odlieváreň

лом	odpad, šrot
металло-приемник	nistej
миксер	miešač
монокорельс	visutá drážka
мульда	vsádzacie korýtko
наблюдение ва завалкой	sledovanie vsádzky
навеска	navážka
насадка	mriežkové vyloženie
обслуживание	obsluha
огнеупоры	žiaruvzdorné materiály
ожидание завалки	doba čakania na vsádzanie
окусование	briketovanie
отверстие	výpust, otvor
откос	stena
отливка	liatie
отсев	prachová ruda
отсев	presievanie
отстойник	usadzovák
оценка плавки в баллах	bodové hodnotenie tavby
печный карман	spotrebný výsypník
под	pôda, nistej
подача шихты	zavážanie vysokej pece
подон	plochá panva na ferrosliatinu
подина	pôda, nistej
подготовка	úprava, príprava (rúd)
подсыпка порогов	oprava prahov
поглощение газа	pohlčovanie plynu
погрузочный бункер	zásobník
полировка	uvedenie do varu
площадь газогого окна	plocha plynovej hlavy
подающий механизм	podávacie zariadenie
посадка электродов	usadenie, umiestenie elektród
прессовка	lisovanie; výlišok
приемные воронки	násypné misy
прогрев шихты	chrtatie vsádzky
пробивка летки	prerazenie výpustu
прожигательная машина	stroj na prepálenie výpustu
промежуточный ковш	panva s výlevkou na dne
пропускная способность	kapacita
простой	pracovná prestávka
прослойка	medzivrstva
рабочая площадка	pracovná plošina
рабочие по погрузке мульды	korýtkári (muldári)

разливка
 разливочная машина
 разгрузка
 разгрузочная эстакада
 разливочный кран
 раскисление стали
 распор
 регламент
 рудный двор
 рудоплавильня
 рудодробилка
 сальник
 связующий металл
 скеперная лебедка
 скни
 скрап сифонный
 слиток
 слюисто
 сопел
 способность прессования
 состав шихты
 среднеуглеродистая сталь
 стальной штрипс
 сталь — самозакатка
 сталлнетный чугун
 стальной скрап
 стопор
 сьем
 толкатель
 упорное подвигание
 усадка металла
 усреднять
 флюс
 чугун в штуках
 чугун горячего хода
 чугун в чушках
 чугун полученный на холодном ходе

шихта
 шихтовый двор
 шлаковик
 шлаковый отвал
 шлаковщик

liatie
 odlievací stroj
 vykladanie; vyskladňovanie
 rudný most
 odlievací žeriav
 dezoxidácia ocele
 rozpora
 predpis výrobného pochodu
 rudnište
 hut'
 drvička rudy
 urchávka
 pomocný kov
 korčekový výťah
 skipové okovy
 odpad pri liatí
 ingot
 vo vrstvách
 pišťala
 zlisovateľnosť
 zloženie vsádzky
 strednouhlíkatá oceľ
 pásková oceľ
 samokaliteľná oceľ
 oceľovité surové železo
 oceľový odpad, šrot
 zátková tyč
 objem
 postřkovač
 zosadenie (zavážky)
 zmašťenie
 homogenizovať
 tavivo
 bochníky surového železa
 surové železo z horúceho dúchania
 bochníkové surové železo
 surové železo z chladného dúcha-
 nia
 vsádzka
 šrotišče
 trosková komora
 troskovisko
 troskár

шлаковозный ковш
 штабель
 шуровать
 электрическая дуга

trosková panva
 halda, hromada, kopa, odval
 hrabať (v peci), čistiť ohnište
 elektrický oblúk

Inž. M. Lőrinc, ČSI, odbočka v Bratislave

DISKUSIA

POZNÁMKY K TERMINOLÓGII OBRÁBANIA KOVŮV

Časopis Slovenské odborné názvoslovie a slovníčky vydávané Vydavateľstvom Slovenskej akadémie vied hmatateľne dokazujú, aký kus *prevelmi potrebnej a nie ľahkej práce v tvorbe technického názvoslovía už vykonala Komisia pre strojnú terminológiu pri Ústave slovenského jazyka SAV. Hoci slovníčky Terminológia obrábania kovov a Terminológia častí strojov majú niektoré nedostatky, predsa sú vítanou pomôckou pre pracovníkov na poli technickej literatúry, na odborných školách a pod. Tieto chyby možno rozdeliť takto: 1. Jednotlivé kapitoly nevyčerpávajú terminológiu patričných úsekov strojárstva. 2. Niektoré definície nedostatočne určujú definované pojmy. 3. Obrázky nevyhovujú nielen čo do úpravy a vyhotovenia, ale často aj čo do správnosti. V časopiseckom článku, pravda, nemožno uviesť všetky termíny, ktoré v týchto slovníkoch chýbajú, ani nemožno podrobne rozoberať, aké sú tam chyby. Preto si prezrime aspoň zhruba len jednu kapitolu v slovníčku Terminológia obrábania kovov, a to kapitolu O Tokárské nástroje a ich súčastky. Postupujme od názvu k názvu!*

„198 tokársky nôž — obrábací nástroj, používaný pri točení“. To znie tak, ako keby sa tokársky nôž nepoužíval priamo na točenie, ale len na vykonávanie nejakej inej práce alebo funkcie vyskytujúcej sa pri točení. Presnejšie by azda malo byť: „198 tokársky nôž — nástroj na obrábanie točením“.

Za termínom 198 mali nasledovať názvy všetkých častí, plôch a uhlov noža. Sú to tieto: *rezná časť (nos) noža* (v slovníčku je na inom mieste), *drieň noža* (to vôbec nie je držiak! — česky: násada alebo těleso noža), *dosadacia plocha noža*, *horná plocha noža*, *zadná koncová plocha noža*, *pravý bok noža*, *ľavý bok noža*, *rezný klín*, *hlavný a vedľajší rezný klín*, *hrot noža*, *čelo noža*, *predčelie*, *záčelie*, *rezná hrana* (účelne je tento názov používať miesto slova ostrie!), *hlavná a vedľajšia rezná hrana*, *uhol hlavného a vedľajšieho rezného klína*, *uhol rezu*, *uhol chrbta*, *uhol hlavného a vedľajšieho rezného klína*, *uhol rezu*, *uhol sklonu*, *reznnej hrany*, *hlavnej a vedľajšej reznnej hrany*, *uhol nastavenia reznnej hrany*, *uhol hrotu*.

Okrem týchto názvov by tu malo byť uvedené ešte niekoľko ďalších názvov, ktoré sa vyskytujú najmä na stachanovských nožoch. Zložitým definíciám všetkých vymenovaných názvov by sa dalo vyhnuť použitím len 2–3 názorných obrázkov. Sú to dôležité termíny, používané aj v technickej literatúre pre nižšie kádre. To platí aj o názvoch tokárskych nožov, z ktorých chýbajú napríklad tieto: *špičiak*, *hladič* (hladiaci nůž úzky), *pravý rohák* (pravý hladiaci nůž rohový — kútový?, ohnutý), *ľavý rohák* (ľavý hladiaci nůž rohový — kútový?, ohnutý), *bokový nůž ľavý*, *bokový uberač ľavý* (ľavý vonkajší uberač čelový nůž osadený), *bokový nůž pravý*, *bokový uberač pravý* (pravý vonkajší uberač čelový nůž osadený), *odpichovač*, *pravý odpichovač osadený* (pravý odpichovací alebo zapichovací nůž osadený), *odpichovač*, *ľavý odpichovač osadený* (ľavý odpichovací alebo zapichovací nůž osadený), *obojstranne osadený odpichovač* (odpichovací alebo zapichovací nůž obojstranne osadený), *rovnný uberač pravý* (pravý vonkajší uberač nůž rovný), *rovnný uberač ľavý* (ľavý vonkajší uberač nůž rovný), *široký hladič* (hladiaci nůž široký), *rádiusový uberač pravý* (pravý zaoblvací nůž uberač), *vnútorný uberač* (uberač nůž vnútorný), *zaoblený rohák* (pravý zaoblvací nůž rohový), *zaoblený rohák ľavý* (ľavý zaoblvací nůž rohový), *rádiusový nůž ľavý*, *rádiusový nůž pravý*, *rádiusový nůž obojstranný*, *vnútorný rohák*, *pravý uberač ohnutý* (pravý vonkajší uberač nůž ohnutý), *vsadený nůž*, *vsadený nůž nastaviteľný*, *kotúčový nůž s otvorom*, *kotúčový nůž so stopkou*, *kotúčový závitový nůž so stopkou*, *kotúčový nůž s otvorom*, *kotúčový jednozubový závitový nůž s otvorom*, *kotúčový jednozubový závitový nůž so stopkou*, *kotúčový hrebeňový závitový nůž s otvorom*, *kotúčový hrebeňový závitový nůž so stopkou*, *kotúčový hrebeňový závitový nůž vonkajší*, *kotúčový hrebeňový závitový nůž vnútorný*, *kotúčový jednozubový závitový nůž vonkajší*, *kotúčový jednozubový závitový nůž vnútorný*, *kotúčový jednozubový závitový nůž jednokolímový* (jednorezný?), *kotúčový jednozubový závitový nůž dvojkolímový* (dvojrezný?), *kotúčový jednozubový závitový nůž trojkolímový* (trojrezný), *závitový nůž kotúčový tvaru logaritmického špirály* atď.

Aj pri týchto termínoch je dôležité určiť jazykovo najvhodnejšiu podobu, lebo sa používajú ich rozličné tvary, ako *uberač*, *uberák*, *hladič*, *hladič* a pod.

„199 *radiálny nůž* — nůž, pri ktorom rezný tlak pôsobí kolmo na os držiaka“. Rezný tlak pri radiálnych nožoch len v niektorých prípadoch pôsobí kolmo na os držiaka, a to vtedy, keď nůž má držiak (pri vsadených nožoch) a pritom sa os držiaka zhoduje s osou noža. Preto sa tu má rozlišovať držiak od noža (od drleku noža; každý nůž nemá držiak!). Rezný tlak pri radiálnom noži pôsobí kolmo na jeho pozdĺžnu os. V tomto zmysle mala znieť aj definícia radiálneho noža.

„200 *tvarový nůž* — nůž ktorého ostrie má profil žiadaného tvaru“. Ani táto definícia nie je presná, lebo rezná hrana (slovo „ostrie“ sa tu použilo nedôsledne) každého noža má žiadaný tvar. Teda rezná hrana žiadaného tvaru nehovorí, že ide o tvarový nůž. Tvarový nůž má reznú hranu s tvarom obrysu súčiastky, ktorá sa má týmto nožom vyrobiť.

„202 *tangenciálny nůž* — nůž, pri ktorom rezný tlak pôsobí v smere držiaka“. Takto by sa mohlo povedať len zriedka, podobne ako pri definícii radiálneho noža. Jednoznačná charakteristika tangenciálneho noža je to, že rezný tlak pôsobí v smere jeho pozdĺžnej osi, a teda nie v smere držiaka. Os držiaka býva často takmer kolmá na os noža!

„203 *kotúčový nůž* — nůž používaný pri točení tvarových plôch tvaru kotúča upevneného na držiaku“. Táto definícia znie čudne. Okrem toho miesto predložky *pri* mala byť výstižnejšia predložka *na*. Kotúčový nůž mohol by sa presnejšie a jednoduchšie definovať asi takto: *kotúčový nůž* má tvar kotúča, pripieňuje sa na držiak a používa sa na točenie tvarových plôch.

„204 *závitový nůž* — nástroj používaný na rezanie závitov na točvke“. Slovo *používaný* je tu zbytočné.

„205 *jednozubový závitový nůž* — kotúčový nůž s jedným zubom, ktorý pri točení vytvára drážku závitú“. Názov „jednozubový závitový nůž“ je neúplný, lebo by to mohol byť aj iný nůž než kotúčový. Správnejšie je *kotúčový závitový nůž jednozubový*.

„206 *stvárnovač triesky* — časť noža slúžiaca na vytvorenie (vytváranie!) vhodného tvaru triesky“. Tento termín nevystihuje daný pojem, keďže v technike stvárnovač znamená vec (osobu), ktorá niečo stvárnjuje, robí ju tvárnou — poddajnou, mäkkou. Napríklad plech, kov, hlinu možno stvárnňovať, ale možno ich aj formovať. To sú pre technika veľmi rozdielne výkony. Ak chceme z plechu vyrobiť škatuľu, sformujeme ho. Ak má byť poddajný, stvárnňame ho napr. vyhrvením (žhaním). Podobne aj hlinu môžeme sformovať do tvaru hrnca a môžeme ju aj stvárnňiť miesením. Aj v lejárstve máme formovanie a nie stvárnňovanie. Teda ani triesku pri točení hrana noža nestvárnňuje, lež formuje ju do skrutkovicového tvaru, a preto by sa táto hrana mala volať *formovač triesky*. V niektorých odborných knihách nájdú sa pre túto hranu aj takéto názvy: *lmacé triesky*, *odvínovač triesky*, *vytvárač triesky*, ba aj iné nepriliehavé termíny. (Pri najbližšej príležitosti by sa mali v tomto časopise definovať pojmy: *tvar*, *stvarovať*, *forma*, *formovať*, *tvárny*, *stvárnňovať*, *tvárliky*, *tváriteľný*, *tváriteľný* a pod., teda povedať, ktoré z nich sú správne a čo znamenajú.)

„211 *držiak noža* — časť noža, ktorá pri obrábaní slúži na jeho upnutie“. Vari lepšie by znelo „nožový držiak“. Označenie „časť noža“ neznie tu výstižne. Držiak je skôr samostatná súčiastka, na ktorú sa nůž pripieňuje, alebo pomocou ktorej sa pripína na točvku.

Tu mali byť aj názvy rozličných držiakov, napríklad *nožový držiak stopkový*, *nožový držiak s príložkou*, *držiak na natáčavý nôž*, *držiak na radiálne nastaviteľný nôž*, *nožový držiak žliabkový*.

„212 *doštička* — teleso z rezného materiálu, pripevnené na reznú časť nástroja alebo na plochy vystavené veľkým opotrebeniam“. Keďže doštička je názov všeobecný a neurčuje presne, o akú doštičku ide, malo by sa hovoriť *rezná doštička*. To je názov jednoznačný. V tomto prípade druhá časť definície „alebo plochy vystavené veľkým opotrebeniam“ by sa mohla vynechať; aj tak sem nepatrí, lebo tu sa hovorí o obrábacích nástrojoch.

„215 *krížový vrúbkovač* — pracovný nástroj, skladajúci sa z držiaka a z dvoch šikmých vrúbkovačích koliesok s pravou a ľavou skrutkou“. Slovo *pracovný* azda je tu zbytočné. Šikmé vrúbkovačie kolieska? Pravá a ľavá skrutka? Iste dobre myslené, ale zle povedané. Krížový vrúbkovač (lepšie *dvojkolieskový vrúbkovač*; vysvetlenie je ďalej) má dve kolieska šikmo vrúbkované, každé iným smerom. Zjednodušené by sa tieto kolieska mohli nazvať *šikmé kolieska*, ale potom aj v definícii 218 mal sa použiť tento termín. Pravú a ľavú skrutku (neznáme termíny) tieto kolieska nemajú, ale majú ryhy (vrúbky) v pravej a ľavej skrutkovi, ako to hovorí aj definícia 218.

„216 *vrúbkovačie koliesko*“ a „217 *rovné vrúbkovačie koliesko*“ majú zhodnú definíciu, a to „koliesko, ktorého vrúbky sú rovnobežné s osou valcovej plochy“. Nie je jasné, prečo sú tieto dve definície rovnaké. Aj „šikmé vrúbkovačie koliesko“ je len — jednoducho povedané — vrúbkovačie koliesko.

„218 *vrúbkovačie koliesko so šikmými vrúbkami*“. Tento termín nie je v súlade s termínmi 215 (kde sa hovorí o *šikmých vrúbkovačích kolieskach*) a 217 (kde je názov *rovné vrúbkovačie koliesko*). Mali sa teda dôsledne použiť alebo názvy *rovné koliesko* a *šikmé koliesko*, alebo *koliesko s rovnými vrúbkami* a *koliesko so šikmými vrúbkami*.

Miesto jednosmerného a krížového vrúbkovača je azda správnejšie rozoznávať jednokolieskový a dvojkolieskový vrúbkovač, keďže aj jednokolieskovým vrúbkovačom možno robiť krížové vrúbkovanie (ak tento vrúbkovač má koliesko s krížovým ryhovaním!). Tu sa mali uviesť ešte ďalšie termíny, napríklad tieto: *ručný vrúbkovač*, *strojový vrúbkovač*, *vrúbkovač so združenými kolieskami*, *krížové vrúbkovanie*, *pravoúhle vrúbkovanie*, *jednoduché vrúbkovanie*, *perlové kolieska*, *niekoľkorádové kolieska*.

„219 *zápich* — žliabok na valcovej ploche trňa“. Zápich môže byť nielen na trní, ale aj na skrutke, svorníku, drieku ventila, na hriadeli, valcovej tyči a pod. „Žliabok na valcovej ploche trňa“ a vôbec na valcovej ploche rozličných strojových súčiastok môže byť v smere ich pozdĺžnej osi alebo na obvode ich valcovej plochy. To sú veľmi roz-

dielne žliabky, hoci v oboch prípadoch sú na valcovej ploche. Podľa definície 219 napríklad obvodový žliabok (lepšie zárez trojuholníkového, pozdĺžnikového alebo štvorcového prierezu) na skrutke, tyči, svorníku a pod. nie je zápich (lebo pod slovom „trň“ rozumieme len istý druh valcových súčiastok), ale žliabok na valcovej ploche trňa v smere jeho pozdĺžnej osi je zápichom. Takéto uzávery pripúšťa nejasnosť citovanej definície. Preto aj táto definícia mala byť zostavená tak, aby znela jednoznačne a vystihovala všetky prípady.

Čo sa týka obrázkov, treba predovšetkým zdôrazniť, že ich veľkosti nie sú vzájomne primerané. To bije do očí hneď na prvý pohľad. Na str. 74 obrázky 215, 217, 218 a 221 sú zbytočne veľké, keďže sú to obrázky veľmi jednoduché. Na tej istej strane však obrázok 252 je veľmi malý, takže detaily jeho tvaru (práve tie, o ktorých sa hovorí v definícii 277) nemožno rozoznať. Na str. 84 obrázky kladív sú veľké takmer ako obrázky nákovy. Podobne na str. 88 obrázok 254 je zbytočne veľký, okrem toho posuvné meradlo tu malo byť vyobrazené celé. Aj na str. 93 obrázky 593, 595, 596, 597 a 594 sú veľmi veľké.

Keby k obrázkom 53, 198, 299, 300, 568 a 572 neboli patričné texty, sotva by sa dalo zistiť, čo tieto obrázky znázorňujú. Obrázok 2 je nejasný. Jeho vynášacie čiary 6 a 7 sú nesprávne umiestnené, komplikujú obrázok. Mali byť šikmé a s háčikom. Nože na obrázku 3 nemajú správny tvar.

Dalo by sa hovoriť ešte o hrúbke čiar, presnosti vyhotovenia a tvare obrázkov. Písať o technickom kreslení však nie je cieľom tohto článku.

Vyššie opísané nedostatky majú aj ostatné kapitoly slovníkov, a preto je žiadúce, aby sa ich obsah pri konečnej úprave náležite preskúmal, opravil a doplnil. Obrázky by mali byť všetky nové — jednotné, vyhovujúce dôležitému posaniu slovníkov.

RA

ZPRÁVY

Ing. Dr. Viliam Fíguš, *Maltoviny*. Práca 1952, str. 209, broš. 41 Kčs.

V tejto príručke, určenej pre nižšie a stredné kádre stavebného priemyslu, podrobne sa opisuje jednak výroba maltovín, vápna, sadry, cementu, jednak vlastnosti týchto spojív. Kniha je teda hodnotnou pomôckou pre pracovníkov priemyslu stavebných hmôt, na prácu ktorých sa kladú pri dnešnom tempe výstavby zvýšené požiadavky.

Očakávali by sme preto, že táto kniha bude rovnako dokonale spracovaná ako zo stránky odbornej, tak i zo stránky jazykovej. Jazy-

kovú úroveň tejto príručky však nijako nemôžeme porovnávať s jej odbornou úrovňou. Už po prečítaní niekoľkých stránok zarazi nás povrchná štylistická úprava i niektoré závažné gramatické a terminologické chyby.

Z nesprávnych termínov uvedieme aspoň tie, ktoré sa najčastejšie opakujú a na ktoré sme už niekoľko ráz upozorňovali. Je to predovšetkým termín „pojivo“ miesto *spojivo* (od slovesa spojiť, spájať), ďalej „slimák“ miesto správneho *skrutkový dopravník*, „odberný slimák“ miesto *skrutkový odberač*, „železné trúby“ miesto *železné rúry* (trúba je hudobný nástroj), tak isto „túbové mlyny“ miesto *rúrové mlyny*. Za nepresný termín „húsenica“ (19) by bol lepši názov *pás* (pásový traktor), nie „húsenicový traktor“. Miesto termínov „nepretržitá pece“ a „pretržitá pece“ navrhujeme používať termíny *diskontinuálna pece* a *kontinuálna pece*, pretože k prid. menu *nepretržitý* vlastne nemáme tvar *pretržitý*. Termíny *žiaruvzdorný*, *maznička*, *mazadlo* sa tu uvádzajú v nesprávnej podobe ako „žiarovzdorný, mastnička, mastidlo“ (76). Termín „vzduchovač“ (11) miesto doteraz zaužívaného *katalyzátor* je zbytočný novotvar. Termín „falošný vzduch“ (26) by bolo snáď lepšie nahradiť termínom *nepravý vzduch*. Podobne termín „otrasné a chvejné sitá“ (177) by sa mohol nahradiť spoločným termínom *traslavé sitá* (sitá, ktoré sa trasú — ako traslavé ruky).

V používaní niektorých termínov je tu chaotičnosť a nepresnosť. Typickým príkladom na takúto nepresnosť je termín *puzolán* (7), vyskytujúci sa i vo forme *pucolán* (130) a *pucolán* (130), pomenovaný vraj podľa mesta Puteoli (7). Ďalej sa neodôvodnene vyskytujú dvojice *vzduchoprúdový triedič* — *vzduchoprúdny triedič* (92); *vysokopecná troska* (12) — *vysokopecná struska* (11); správny je zrejme len prvý termín dvojice. Uvádzame ďalej niekoľko nesprávnych výrazov, ktoré síce nepatria celkom do terminologickej oblasti, ale s ňou úzko súvisia. Je to napr. sloveso *aktivovať* v spojení *tras sa aktivuje* (130) miesto správneho *aktivizovať*. V spojení... *priechod materiálů trvá 20 min.* (77) ... by malo byť vlastne *prechod materiálů*, pretože ide o vyjadrenie určitej činnosti, kým slovo *priechod* značí miesto, kadiaľ sa prechádza. Za sloveso *prevádzať* v spojení *prevádza sa korektúra múčky* (89) treba uviesť správne sloveso *vykonávať* a miesto nesprávneho výrazu *odlúskanie (kukurice)* (6) má byť *ošúpanie (kukurice)*. Vo vete *Sadrovec sa páli pri červenej žiaru* (50) sa podst. menu *žiar* chybne pripisuje ženský rod. Podst. meno *žiar* (označujúce vysokú teplotu) je mužského rodu.

Závažnou gramatickou chybou, ktorá zväzda k nepresnosti, je používanie predložkového instrumentálu tam, kde ide vlastne o vyjadrenie prostriedku, nástroja, kde je predložka s zbytočnou, napr. *vítanie (s) pomocou vrháča plameňa* (18), v *SSSR pália cement s olejom* (61).

Tu sa vlastne má vyjadriť (ako vyplýva z kontextu), že ako palivo sa používa olej. Podľa tejto väzby by sa dalo usudzovať, ako by sa cement páliť spoločne s olejom.

Napokon by sme chceli ešte upozorniť niekoľkými príkladmi na štylistické nedostatky tejto publikácie. O značnej štylistickej neobratnosti jasne svedčí príklad, ktorý tu na ilustráciu uvádzame. *Prvá šachtová pec na Slovensku postavili v Skrabskom na východnom Slovensku r. 1856, kde páliili románsky cement. Cementáreň v Ladcoch postavili r. 1889 tiež so šachtovými pecami a cementáreň v Lietavskej Lúčke r. 1901 tiež so šachtovými pecami. Cementáreň v Hornom Srní tiež so šachtovými pecami postavili až r. 1930 (96).* Po štylistickej úprave by sme si predstavovali uvedené vety así takto: *Prvá šachtová pec na Slovensku postavili r. 1856 v Skrabskom (na východnom Slovensku), kde sa páliil románsky cement. Ďalšie cementárne, a to v Ladcoch (r. 1889), v Lietavskej Lúčke (r. 1901) a v Hornom Srní (1930), postavili už so šachtovými pecami.*

Nesprávna štylizácia spôsobuje nejasnosť napr. v tejto vete: *Nepochybne bolo pôsobenie vápna v tomto prípravku dietetickej svojím neutralizujúcim účinkom kyseliny žalúdočnej* (6). Aby bolo jasné, že neutralizujúce účinky má vápno, a nie kyselina žalúdočná, musíme vetu upraviť takto: *Nepochybne bolo pôsobenie vápna v tomto prípravku dietetickej svojím účinkom na kyselinu žalúdočnú*. Neobratne je štylizovaná aj táto veta: *U vápna nastal od r. 1860 u nás tiež veľký rozvoj* (9). Mohli by sme ju upraviť napr. zmenením slovosledu: *Od r. 1860 nastáva u nás veľký rozvoj aj vo výrobe vápna*. Zbytočne sa opakuje slovo *sádra* napr. v tejto vete: *Najnovšie sa sádra páli za súčasného mletia sádry v Lóschkovom mlyne* (49). Správnejšie by bolo: *Najnovšie sa sádra páli za súčasného mletia v Lóschkovom mlyne*.

Niektoré súvetia sú zbytočne dlhé a neprehľadné; tomu by sa dalo predísť rozdelením súvetia na dve samostatné časti. Napr. *Keď je múka horúca, tak následkom odštiepenia kryštalickej vody stekutie, čo zapríčini, že hrubšie čiastočky klesnú na dno, kde sa dobre vypália, pretože sú bližšie k vyššej teplote* (—). Prehľadnejšie by bolo súvetie v takejto úprave: *Keď je múka horúca, následkom odštiepenia kryštalickej vody stekutie. Tpto zapríčini, že hrubšie čiastočky klesnú na dno...* Podobne by bolo treba upraviť aj toto súvetie, ktoré má vlastne dva prísudky: *Počas mletia sa mlyn vykuruje výhrevnými plynnými teploty 150—200° C privádzanými do mlyna okolo kolies a mlecce plochy kanálom, plynny surovínu vysušujú* (88). Správne: *Počas mletia sa mlyn vykuruje výhrevnými plynnými... privádzanými do mlyna kanálom okolo kolies a mlecce plochy. Plynny surovínu vysušujú*. Na tri samostatné vety by bolo treba rozdeliť aj toto súvetie: *Toto sa dosiahne tým, že sa žeravotekutá struska (!) vypustí do vody, v dň-*

sledku čoho kysličníky v struske nemajú kedy vykryštalizovať a vytvoria sklovinu, ktorá je schopná po smiešaní a zomletí s portlandským slincom (za prídavku sadrovca) alebo s vápnom za prítomnosti vody vytvoriť vápenné kremičitany (.) obsahujúce vodu, ktoré pôsobia tvrdnutie tejto hmoty (128). Správne: Toto sa dosiahne tým, že sa žeravotekutá troska vypustí do vody. V dôsledku toho kysličníky v troske... vytvoria sklovinu, ktorá je schopná... vytvoriť vápenné kremičitany obsahujúce vodu. Kremičitany spôsobujú vlastne tvrdnutie tejto hmoty.

Uvedené príklady iste dostatočne podopreli naše tvrdenie o nízkej jazykovej úrovni tejto knihy.

Záverom by sme chceli ešte raz zdôrazniť, že na jazykovú stránku publikácií, ktoré sú určené pre široký okruh čitateľov, mal by sa klást' zvýšený dôraz.

V. Dujšáková

Ludový motorista. Časopis Sväzu pre spoluprácu s armádou.

V redakčnej poznámke k výťahu Z redakčnej pošty v 2. čísle II. ročníka tohto časopisu sa redakcia s uznaním vyslovuje o tých prispievateľoch, ktorí svojimi listami prispievajú ku zvýšeniu úrovne Ludového motoristu. Dúfame preto, že bude osočné, keď si všimneme i jazykovú úroveň tohto časopisu.

Vonkajšia úprava je vzorná, aj obsahove je časopis zaujímavý a pestrý, ale jazyková úroveň je veľmi slabá. Nieto temer stránky, ba temer odseku, kde by sa nenašla nejaká gramatická, slovníková alebo štýlistická chyba.

Používajú sa tu napr. terríny ako „riadit' automobil“ (189) popri *vodit' automobilu*, „pojtko“ (190) miesto *spojivo*, *spojka*, „šupátkový motor“ (200) miesto *posívacočový motor*, „riaditko“ (208) miesto *tor-mídló*, „ochudzovač zmesi“ (206) miesto *ochudobňovač zmesi*, „prietočný prierez“ (206) miesto *prietokový prierez*, „nosič zavazadiel“ (208) miesto *batožínový nosič* a pod. Nie sú správne ani slová „thermosy-phonové chladenie“ (194) miesto *termosifónové chladenie*, „potiaž“ (194) miesto *ťažkosť*, „v radách“ (191) miesto *v radoch*, „špiek“ (195) miesto *šípok*.

No v porovnaní so stavbou viet a štýlistickou úpravou by to bolo pomerne málo chýb. Zo štýlistického hľadiska sú niektoré vety tak popletené, že im priemerný čitateľ ťažko porozumie. Uvedieme len niekoľko typických príkladov.

Na str. 191 sú napr. vety: *Často som myslela, že by bolo úspešné popri mužoch, aby aj ženy v súťažiach mali ženské triedy. Následkom skúsenosti zo súťaží môžem bezpečne povedať, že samostatné ženské triedy by hatili rozvoj motorového športu žien.* Tu nie je správny slovosled v prvej vete. Mal by byť azda takto: *Často som myslela, že by*

bolo osočné, keby ženy mali... ženské triedy. Nie je tu ďalej správne použité slovo *úspešné*. Aj miesto predložky *následkom* by bolo lepšie povedať na základe svojich skúseností.

V inej vete je vykoľajenie z väzby: *Napriek tomu, že poriadatelia nemohli čerpať zo skúsenosti, keďže takýto podnik u nás ešte nebol, v dôsledku čoho vyskytli sa tu určité organizačné nedostatky* (192). Tu posledná veta úplne porušuje chod myšlienok.

V súvetí *Hlavné zväčšenie sacieho (!) kanálu dosiahneme však jeho rozšírením na obe strany, pri valcoch, ktoré majú prepážku (!) až pokiaľ to náliatok sacieho kanálu dovoľí* (193) nie je jasné, či má náliatok dovoliť rozšírenie alebo prepážku.

Vôbec nezrozumiteľná je veta, inak nekomplikovaná, na str. 196: *Potom však uchýlení s traťou vedúceho jazdca zvedie k svojmu neprospechu i ostatných.*

Oveľa komplikovanejšia, ale rovnako nezrozumiteľná je napr. veta na str. 205: *Z toho potom vyplýva, že v bežnej prevádzke nejde nám pre daný motor o to, aby dodával maximálny výkon, ten len zriedka-keď využívame, ale v bežnej prevádzke, tým, že len čiastočne otvárame škrtiacu klapku (maximálny výkon obmedzujeme), ide nám predovšetkým o hospodárne využitie paliva v motore.* Podľa našej myienky by malo byť toto súvetie štylizované asi takto: *V bežnej prevádzke nám nejde o maximálny výkon, lebo sa len málo využíva. Ide nám predovšetkým o hospodárne využitie paliva v motore, a to dosahujeme tak, že škrtiacu klapku otvárame len čiastočne (tým obmedzujeme maximálny výkon).*

Nechceme robiť štatistiky jazykových chýb a nedostatkov. Ale aj z tých niekoľkých príkladov, ktoré sme tu uviedli, možno robiť úplne presvedčivé závery, že starostlivosť o jazykovú stránku v tomto časopise nie je na výške. Jazyk na takej úrovni, akú nám predstavuje Ludový motorista, nie je nástrojom myslenia a dorozumievania, ale dôkazom slabej znalosti slovenčiny. V epoche, ktorú vyhlasujeme za začiatok nového rozvoja spisovnej slovenčiny, malo by si vydavateľstvo časopisu (je to Ustredný výbor Sväzu pre spoluprácu s armádou) uvedomiť, že treba venovať osobitnú starostlivosť i jazykovej stránke časopisu.

J. Horecký

Terminológia galenickej farmácie. Spracovala Komisia pre farmaceutickú terminológiu pri Ústave slovenskeho jazyka Slovenskej akadémie vied v Bratislave pod vedením doc. Dr. Ladislava Zathureckého. Vyдалa Slovenská akadémia vied 1953 ako 8. zväzok Odbornej terminológie, str. 85, Kčs 7.50.

Na tomto zväzku série Odborná terminológia vidieť v pomere k predchádzajúcim zväzkom ďalší pokrok; ba možno povedať, že Od-

borná terminológia uspokojivo dosiahla svojim 8. zväzkom tie ciele, ktoré si položila na začiatku svojej činnosti.

Komisia, ktorá spracúvala spomínanú farmaceutickú terminológiu, musela spraviť mnohé vážne zásahy, ktoré boli potrebné pre líniu dobrej slovenskej terminológie. Iste netreba zdôrazňovať, že terminológia z odboru farmácie bola od tejto línie hodne vzdialená. Zaužívané latinské termíny, štruktúra ich viacčlenných pomenovaní a i. mali svoju ustálenú tradíciu, ktorej hýbanie bolo odvážnym krokom. Za týchto okolností dať za ustálenú, zaužívanú terminológiu inú, novú terminológiu, ktorá by — prihládajúc na niektoré negatívne efekty, súvisiace s menením ustálenej tradície — vo všetkom nahradila prednosti ustálenej terminológie, bola teda úloha náročná a smelá.

Slovník je stavaný na slovenských termínoch. Zaužívané latinské termíny, ktoré by používateľ mohol hľadať v latinskom znení, sú postavené na svojom abecednom mieste, pravda, s odkazom na príslušný slovenský ekvivalent; je to iste dobrá snaha vychovať čitateľa pre používanie nových slovenských termínov.

I pri tomto zväzku treba poukázať na kladnú stránku konštrukcie viac-slovných termínov, na čo doterajšie terminológie veľmi trpeli: aj tie najzložitejšie termíny zachovávajú správny slovenský slovosled. Nesprávny slovenský slovosled (zakladajúci sa hlavne na konštrukcii: substantívum + adjektívum) v starej terminológii podporovala aj istá snaha po vecnom usporiadaní (aspoň v rámci príbuzných pojmov), čo však v systéme založenom na abecednom poriadku je prvok nerovnorodý, rušivý. Chybou tohto spôsobu bolo aj to, že nesprávne konštrukcie takýchto termínov sa potom prenášali do každého kontextu.

Terminológia galenickej farmácie si šťastne tvorí nové termíny, zodpovedajúce štruktúre domácich slov, napr.: *kvapkačka, liekovka, masťovka, ošmerka, predlev, razidlo, raznica, vádalo, vátanec, výtlučok, zálev, zápar, záparnica* ap. Povedľa starých, ustálených adjektív smelo tvorí aj adjektíva s novým sufixom (*masťový* v termíne *masťový základ* proti starému adjektívu *masťný*), pravda, prihládajúc pri tom na náležitú funkciu nového slovotvorného prvku.

Slovníku možno vyčítať len niekoľko málo nepatrných vecí. Na str. 49 je rad viac-slovných termínov typu: *podávať injekčný prípravok intravenózne*. Jazykovo ucelenejšiu terminologickú jednotku a lepšie usposobenú pre lexikálne podanie by z týchto termínov bolo možné spraviť v takomto type: *intravenózne podávanie injekčného prípravku*. Namiesto tvaru *dražovací* (k dražé) by sa bol vari žiadal tvar *dražčovací*; namiesto *hydrofilná (gáza)* skôr *hydrofilová*; namiesto *preháňacia pilulka (soľ)* skôr *pilulka (soľ) na preháňanie* (ide o jednorazovú činnosť); namiesto *prsny sirup (čajovina)* lepšie vari *pŕčny sirup (čajovina)*.

E. Schnek

Knihy a časopisy, ktoré došli do redakcie

Štátne pôdohospodárske nakladateľstvo:

Č. Spousta — V. Holub: Údržba kolesových traktorov

Richter — Ruman: Poľovníctvo v otázkach a odpovediach

V. E. Viljams: Náuka o pôde

Dr. inž. V. Kováč: Ovčiarstvo

Inž. Dominik Kepšta a kol. autorov: Mechanizácia práce na skladoch dreva

Inž. Mikuláš Šebesta: Skúsenosti z prác jednotných roľníckych družstiev

Smernice na ochranu lesa

Metodiky rastlinnej výroby

Vendelin Speváč: Strojné dojenie, automatické napájanie a visuté dráhy

Výroba krmív pre spoločný chov hospodárskych zvierat

Základy kŕmenia hospodárskych zvierat

Základy anatómie a fyziológie hospodárskych zvierat

Kráčajú v prvých radoch

Právny obzor XXXVI, 9 — Zdravý národ VIII, 12, IX, 1